

Ústav světových dějin

Posudek oponenta bakalářské práce

Jméno a příjmení studenta/studentky: Matěj Hronek

Název práce: Historické paralely v české politické debatě v kontextu rusko-ukrajinské války

Jméno oponenta práce: Ondřej Slačálek

1. Heuristika (hodnocení známkou 1, 2, 3, 4 – v případě hodnocení 3 a 4 musí autor posudku slovně formulovat hlavní výtky)

1.1 Hodnocení použité literatury a pramenů	4
1.2 Úplnost použitých zdrojů z hlediska současného stavu bádání	4

Stručné hodnocení:

Pokud jde o prameny, autor pracuje s velmi rozsáhlým korpusem parlamentních debat.

Pokud jde o sekundární literaturu, je její rozsah zjevně neuspokojivý. Autor vychází ze dvou knih (Nietzscheho *Nečasových úvah*, kde pracuje s esejem O užitečnosti a škodlivosti historie pro život, a vcelku zastaralého sborníku polských politologů o politickém marketingu, kde opět pracuje pouze s jednou studií), čtyř odborných článků či kapitol v knihách, jedné diplomové práce a jednoho eseje v *National Interest*. To je zcela nedostačující (a v až bizarním kontrastu s rozsáhlým seznamem literatury v zadání práce). Autor sice ve své práci pokrývá samotné téma historické analogie pěti položkami v literatuře, ale nepracuje s žádným podobným empirickým výzkumem využití historických analogií (např. Y. Khong) nebo politické rétoriky (např. R. Wodak), jaký provádí sám. Tato absence je pro práci důležitá, nemůže srovnat svůj postup s jinými autory a metodologicky se od nich inspirovat.

Autor se věnuje historické analogii v českých parlamentních debatách – v jeho literatuře zřetelně absentuje cokoli o historickém vědomí v Česku (např. práce L. Holého, F. Mayer, J. Šubrta, K. Činátla) nebo cokoli o politické rétorice a kultuře parlamentních rozprav v Česku (např. J. Wintr, V. Beneš).

FILOZOFICKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

Ústav světových dějin

2. Řešení problému (hodnocení známkou 1, 2, 3, 4 – v případě hodnocení 3 a 4 musí autor posudku slovně formulovat hlavní výtky)

2.1 Volba cíle práce odpovídá zadání	1
2.2 Cíl z hlediska metodologie oboru je zvolen relevantně	4

Stručné hodnocení:

Autor formuluje hypotézu, podle níž po útoku Ruska na Ukrajinu bude patrně v parlamentních debatách zaznívat více historických analogií než předtím. Tuto hypotézu (posléze ji dokonce označuje za „teorii“) posléze konfrontuje s fakty.

Odborné práce v humanitách nemusí mít hypotézu, prospívá jim ale dobře formulovaná výzkumná otázka. Hypotéza nebo výzkumná otázka nicméně může být produktivní pouze tehdy, pokud se opírá o dobrou znalost dosavadního poznání. Autorova hypotéza je příliš obecná, protože se opírá o znalost literatury o historických analogiích obecně, nikoli o znalost politické rétoriky a historického vědomí v ČR. Není jasné, jak potvrzení či vyvrácení hypotézy přispěje k našemu poznání.

3. Hodnocení struktury práce (hodnocení známkou 1, 2, 3, 4 – v případě hodnocení 3 a 4 musí autor posudku slovně formulovat hlavní výtky)

3.1 Je struktura práce logická	1
3.2 Odpovídá struktura práce metodologii a metodám deklarovaným v úvodu práce	2

Stručné hodnocení:

4. Hodnocení kvality textu práce (hodnocení známkou 1, 2, 3, 4 – v případě hodnocení 3 a 4 musí autor posudku slovně formulovat hlavní výtky)

4.1 Analýza pramenů a literatury	3
----------------------------------	---

Ústav světových dějin

4.2 Interpretace pramenů a literatury v jejich vzájemných souvislostech	4
---	---

Stručné hodnocení:

Analýza pramenů je prakticky zcela oddělena od práce s odbornou literaturou. Jinak viz souhrnné hodnocení.

5. Kvalita zpracování (hodnocení známkou 1, 2, 3, 4 – v případě hodnocení 3 a 4 musí autor posudku slovně formulovat hlavní výtky)

5.1 Stylistika a pravopis	2
5.2 Použitá terminologie	3

Stručné hodnocení:

Jazyková stránka práce je uspokojivá, vytknout jí lze jen občasné kolokvialismy (např. „překopal vztahy“ na s. 38).

Terminologii si autor z velké části vytváří, což lze hodnotit pozitivně jako projev invence, i negativně jako příslovečné vynalézání kola, protože to autor nečiní v interakci s dosavadní literaturou a často bez znalosti odborné literatury k základním pojmům, s nimiž pracuje (např. k emocím v politice).

6. Celkové hodnocení v rozsahu nejméně 500 znaků:

C. Geertz ve svém eseji o ideologii dává příklad zjevně neadekvátní historické analogie použité odborovými aktivisty, kteří označili nový zákoník práce za „návrat otroctví“. Ve svém rozboru pak ukazuje, jak běžný osvěcenský reflex sociálních a humanitních vědců „opravovat“ aktéry a „vysvětlovat“ jim neadekvátnost zvoleného přirovnání je projevem nepochopení nejen politické rétoriky, ale také momentů pravdy, které s sebou její zdánlivě

FILOZOFICKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

Ústav světových dějin

neadekvátní přirovnání nesou. Při četbě posuzované práce si na tento esej nešlo nevzpomenout.

Autor sice zdánlivě odmítá posuzovat adekvátnost historických analogií, nicméně jím zvolený a zkonstruovaný přístup jej k posuzování této adekvátnosti vede. Autor totiž „(v) zájmu efektivity a samozřejmě také originality“ (s. 14) prezentuje vlastní kategorizaci, dělá analogie na „pomocné“, „účelné“ (možná chtěl spíše napsat „účelové“ a „vytržené“): ty první představují věcnou, faktickou ilustraci, ty druhé částečně také, ale zároveň chtějí produkovat emoce, ty třetí jsou pak zcela neadekvátní, „faktičnost nebo jiná přínosnost této analogie pro vizualizaci či lepší pochopení nějaké problematiky je v tomto případě naprosto upozaděna či úplně chybí.“ (s. 16). Autora lze jistě ocenit za originalitu a tvůrčí přístup, na jeho kategorizaci je ale také poznat, že se patrně příliš nesetkal s jinými analýzami politické rétoriky, jejich prostředků a funkcí. To jej vede k posuzování, které je místy příliš naivní (to když jako příklad „pomocné“ rétoriky nepůsobící na emoce posluchačů dává příklad pečlivé statistické vypočítávání role velkých zemědělců za Rakouska-Uherska, které provedl poslanec Tureček z ANO, aby podpořil zájmy předsedy své strany: jako kdyby čísla, a zejména sugestivně vybraná čísla, nepůsobila na emoce – viz s. 15 a 19), a místy naopak přehnaně polemická (např. když identifikuje rozpor mezi odsouzením minulého režimu a vyjádření uznání minulorežimního zdravotnictví – viz s. 23, jako kdyby nebylo možné kritizovat režim státního socialismu za represe a odmítat řadu jeho aspektů a neoceňovat některé jeho dílčí úspěchy). Především ale autor zdůrazňuje rozpor mezi „argumentem“ a „emocí“, a k „působení na emoce“ poněkud arbitrárně přiřazuje celou řadu běžných rétorických strategií. K hlavní hypotéze práce viz výše,

Poněkud sporné je také to, co autor vnímá jako „historické analogie“, zdá se, že mezi ně zařazuje jakýkoli argument minulostí, včetně např. varování před tím, že české předsednictví dopadne podobnou blamáží jako v roce 2009 (s. 17-18) nebo již zmíněný poukaz k tomu, že v českých zemích mělo v zemědělství velkou roli velké pozemkové vlastnictví. V prvním případě pokládám za sporné adjektivum „historický“; samozřejmě dnes nemůžeme hájit tezi, že dějiny začínají smrtí posledního pamětníka, přece jen ale snad předpokládají jistý odstup

FILOZOFICKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

Ústav světových dějin

od událostí. Můžeme tento odstup předpokládat u minulého předsednictví EU, které má většina aktérů stále v živé paměti? V případě upozornění na fakt koncentrace pozemkové držby si zas nejsem jist, zda jde o analogii: poslanec se tu snaží argumentovat nějakou strukturální charakteristikou (lhostejno zda reálnou či formulovanou demagogicky), je její pojmenování nutně analogizováním? Lze si představit výroky o minulosti, které by autor *nepovažoval* za historické analogie?

Autor formuluje hypotézu, že po vypuknutí války zazní více historických analogií než před ním. Jak už jsem uvedl, empirické hypotézy je třeba formulovat v dialogu s dosavadní literaturou o dané empirii. Vzhledem k tomu, že k němu nedošlo, autor formuloval hypotézu řekl bych banální a není vůbec zjevné, jak její testování obohatilo naše poznání.

Většinu práce tvoří rekapitulace jednotlivých analogií (a také dle mého názoru „analogií“) a jejich do značné míry svévolnému přiřazení k jednotlivým autorem vytvořeným typům, doplněnou občas podobně subjektivním komentářem (např. „*mnohem výraznější je snaha cílit na negativní emoce, které v určité, **doufejme většinové, části populace vzpomínka na komunismus vyvolá***“ – s. 24, na názor vyjádřený svým doufáním má autor samozřejmě právo a rozhodně s ním nechci polemizovat, jen mi není jasné, jaké je místo takového doufání v bakalářské práci).

Autor následně věnuje značnou pozornost konkrétně SPD, což je srozumitelné vzhledem k tomu, že tato strana historických paralel užívá zdaleka nejvíce a také právě až její vyloučení umožňuje autorovi potvrdit jeho hypotézu. Poukaz ke specifikům SPD a její rétoriky patří k inspirativním stránkám práce. Autor ovšem opět nepracuje ani se standardní literaturou o diskurzu krajně pravicového populismu (R. Wodak), ani s literaturou o komunikačních strategiích SPD (Charvát, Naxera, Stulík), ale s velmi hrubozrnným rozlišením typů politické komunikace v knize Jabłoňského o politickém marketingu. Jeho aplikací autor dojde k tomu, že historické analogie v politické komunikaci Okamurova hnutí jsou „*nástroj určený právě k této manipulaci*“ (s. 39), „*na rozdíl od ostatních poslanců u nich tyto analogie nevychází z přirozeného empirického přístupu*“ (s. 40). Jinými slovy, poslanci SPD jsou zákešní

FILOZOFICKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

Ústav světových dějin

manipulátoři, ostatní poslanci bezelstně „přirozeně empiricky“ poznávají svět, používají přitom historických analogií a sdělují své poznatky z parlamentní tribuny.

Jakkoli je dobré vidět specifikum rétoriky krajně pravicového populismu, autor mě ničím nepřesvědčil, že lze manipulaci na jedné straně a empirické poznávání světa na straně druhé tak jasně přiřadit podle politické příslušnosti. Co nás třeba u Jaroslava Bašty opravňuje domnívat se, že svým formulacím nevěří a pouze manipuluje, a proč bychom naopak měli u výše zmíněného poslance ANO akceptovat, že jeho argumentace vysokou koncentrací pozemkového vlastnictví a výklad českých agrárních dějin pomíjející pozemkovou reformu není zcela účelovou manipulací?

Autor navíc nijak nezohledňuje velkou netypičnost parlamentu, který zkoumá: poprvé v historii ČR máme parlament nejen bez levice, ale také bez nepopulistické opozice.

Domnívám se, že kdyby autor zkoumal rétoriku v některých předchozích složeních PSP PČR, viděl by u opozičních poslanců z ČSSD nebo ODS řadu podobných jevů, jaké identifikuje jako specifické pro SPD – a to zdaleka nejen proto, že protagonisté jeho práce Bašta a Foldyna byli v minulosti politiky ČSSD. Řekl bych, že odvážná a někdy snad i manipulativní rétorika patří k parlamentní kultuře, včetně historických analogií, a bylo by lze ji snadno najít i u takových parlamentních řečníků jako Zaorálek či Rath či z druhé strany třeba Topolánek nebo Říman.

Společným jmenovatelem problémů práce je dle mého názoru absence serióznější práce s dostatečným množstvím odborné literatury k tématům, k nimž se práce dostává.

7. Otázky a připomínky k obhajobě:

Na základě čeho autor identifikuje výroky, které mají působit na emoce?

Na základě jakých kritérií byly vybírány jednotlivé příklady „historické analogie“? Existují v analyzovaném vzorku i výroky o minulosti, které nebyly zahrnuty jako „historické analogie“?

Proč bakalářská práce vychází z tak omezeného množství literatury?

FILOZOFICKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

Ústav světových dějin

Navržená známka:

Hodnotit práci jako celek z hlediska kritérií, které vnímám jako nezbytná pro odbornou práci v jakémkoli humanitním či společenskovědním oboru (zakotvení v dosavadním poznání, práce s relevantní literaturou, formulace smysluplných otázek, analýza na základě kontrolovatelných a smysluplných kritérií) znamená hodnotit ji jako **nedostatečnou**. S přihlédnutím k průběhu obhajoby, autorovy vůle k originálnímu přístupu a značnému množství prostudovaných primárních zdrojů lze uvažovat i o známce **dobře**.

Datum: 30. srpna 2023

Podpis: Ondřej Slačálek